

Název: Dějiny filmových teorií B a Čtení k dějinám filmových teorií

Forma: Přednáška Dějiny filmových teorií B + Seminář Čtení z dějin filmových teorií

Vyučující: PhDr. Petra Hanáková, Ph.D. a PhDr. Kateřina Svatoňová, Ph. D.

Časový rozvrh: 2 hodiny týdně přednáška, 2 hodiny týdně seminář

Stručná charakteristika kurzu:

Kurz Dějiny filmových teorií je primárně určen studentům druhých ročníků bakalářského studia a navazuje na Dějiny filmových teorií A. Kurz sestává se z přednášky a semináře. Přednáška seznamuje studenty s významnými teoretickými proudy v dějinách myšlení o filmu od roku 1950 do současnosti. Cílem kurzu je představit nejen jednotlivé osobnosti tohoto období a jejich teoretické koncepce, ale i tyto koncepce reflektovat, zasadit je do dobového politicko-spoločenského kontextu a širšího teoretického rámce.

Seminář pak doplňuje jednotlivé přednášky o aktivní práci s konkrétními texty, které se vždy vztahují k jednotlivým obdobím. Schopnost kritického čtení umožňuje studentům osvojit si znalosti dějin myšlení o filmu, lépe pracovat s teoretickými koncepcemi a abstrahovat jednotlivé pojmy, které se v textech objevují. Seminář vyžaduje aktivní práci v kurzu a pravidelnou přípravu, tj. čtení textů na jednotlivé semináře a přípravu referátů a koreferátů. Jednotlivé texty jsou k nalezení na moodlu v sekci KFS: otázky ke zkouškám, stipendia, atd., v podsekcí Metodologický rozcestník (heslo pro vstup na tyto stránky obdržíte na první hodině).

Forma atestace:

Přednáška: zkouška (ústní zkouška)

Seminář: zápočet (za aktivní účast na semináři), zkouška (písemná práce)

Požadavky k atestaci:

Přednáška: ústní zkouška z jednoho z tematických okruhů (11-19), které budou v tomto semestru přednášeny

Seminář: písemná práce v rozsahu 10 normostran. Její téma si lze vybrat podle následujících okruhů:

- analýza teoretického textu, který byl napsán ve sledovaném období a nebyl čten na semináři
- komparace více textů či teoretických koncepcí ze sledovaného období
- tematicky zaměřená práce na jeden pojem, teoretický koncept, problém, který je zásadní pro toto období

U písemné práce dodržujte citační normu závaznou pro KFS, kterou naleznete na Rozcestníku KFS (http://film.ff.cuni.cz/rozcestnik/metodika/biblio_citaceKFS.pdf)

Témata přednášek:

10. Film a realita: ontologie filmového obrazu

- Kracauer, Bazin

tematické okruhy:

Pojem mimeze. Ontologie uměleckého díla. Fotografická povaha filmu. Objektivní aparát. Dvě koncepce realismu ve filmu (Bazin a Kracauer). Filmová řeč ve službách realismu (montáž vs. mizanscéna). Film jako extenze světa, film jako re/konstrukce světa. Film jako popis události, film jako událost sama. Teorie a kritika v neorealismu (Zavattini a Aristarco).

povinné texty:

Bazin, André: Ontologie fotografického obrazu (1945). In: André Bazin: Co je to film? Praha: Československý filmový ústav 1979, s. 13-19.

Kracauer, Siegfried: Teorie filmu. SPN, Praha 1968, zejm. s. 108-116. (Skripta FAMU: Studijní materiály dramaturgie II.)

doporučená literatura:

Bazin, André: Co je to film? Praha: Československý filmový ústav 1979.

MacCabe, Colin: Theory and Film: Principles of Realism and Pleasure (1976). In: Philips Rosen, ed. Narrative, Apparatus, Ideology. A Film Reader. Columbia University Press, 1986, s. 179-197.

Casebier, Allan: Film and Phenomenology. Towards a Realist Theory of Cinematic Representation. Cambridge University Press, Cambridge (MA) 1991.

Merleau-Ponty, Maurice: Film a nová psychologie (1945). Iluminace 1, 1989, č. 2, s. 12-22.

Stam, Robert: Film Theory. An Introduction. Blackwell 2000; kap. The Phenomenology of Realism, s. 64-83.

Aumont, Jacques – část z Aesthetics of film

11. Poststrukturalismus I. – kritika ideologie a psychoanalýza

tematické okruhy: vliv nového marxismu na vývoj filmových studií, teorie filmového aparátu, co je to ideologie?, psychoanalytický model vztahů diváka a aparátu, film jako nástroj slasti, identifikace atd.

povinné texty:

Comolli-Narboni. *Cinéma/Ideologie/Critique*

redakce Cahiers du cinéma. *Mladý Lincoln Johna Forda*. Iluminace 2001, č. 1.

doporučená četba:

Baudry, Jean Louis. *The Aparatus*.

Metz, Christian. *Imaginární signifikant*.

Baudry: *Ideological Effects of the basic cinematographic Apparatus*.

Comolli-Narboni. „Technique and Ideology.“

12. Poststrukturalismus II. – psychoanalýza a feminismus

tematické okruhy: vliv lacanovských teorií na psychoanalytické čtení filmu, genderová problematizace jejich premis, „dělba práce“ ve vztahu k bytí-v-obraze i diváctví, genderový rozpor narativních pozic

povinné texty:

Mulvey, Laura. „Vizuální slast a narativní film“. In Oates-Indruchová, Libora. *Dívčí válka s ideologií. Klasické texty angloamerického feministického myšlení*. Praha: Slon 1999.

doporučená četba:

Hanáková, Petra: *Pandořina skříňka aneb Co feministky provedly filmu?*. Praha: Academia, 2007.

Penley, Constance (ed.): *Feminism and Film*.

Metz, Christian: „Imaginární signifikant“.

13. Naratologie

tematické okruhy: narace jako podněcování mechanismů narativního porozumění prostřednictvím formálních prvků díla, diskurs x histoire, récit, enonciace, digeseis x mimesis, čas, způsob a rod ve vyprávění, status vypravěče, osoba, perspektiva

povinné texty:

Barthes, Roland: „Úvod do strukturální analýzy vyprávění“ In *Znak, struktura, vyprávění* s. 9 – 43

Bordwell, David: *Classical Hollywood Cinema: Narrational Principles and Procedures*, s. 17 – 32

doporučená četba:

Exner, Milan: *Aktanty a nevědomí*. Habilitační práce na katedře estetiky FFUK, 2002

Greimas, Algirdas Julien: *Základní prvky interpretace mýtického vyprávění*. In Kyloušek, Petr (Ed.):

Znak, struktura, vyprávění. Brno 2002, s. 44-85

Genette, Gérard: *Hranice vyprávění*. In Kyloušek, Petr (Ed.): *Znak, struktura, vyprávění*. Brno

2002, s. 240-256

Genette, Gérard: *Rozprava o vyprávění*. In Zeman a kol.: *Průvodce po světové literární teorii*. Panorama Praha, 1988, s. 142-149 (digest)

Barthes, Roland: *Úvod do strukturální analýzy vyprávění*. In Kyloušek, Petr (Ed.): *Znak, struktura,*

vyprávění. Brno 2002, s. 9- 43

Todorov, Tzvetan: *Kategorie literárního vyprávění*. In Kyloušek, Petr (Ed.): *Znak, struktura, vyprávění*. Brno 2002, s. 142-179

Michalovič, Peter, Minár, Pavol: *Úvod do štrukturalizmu a postštrukturalizmu*. Bratislava, Iris 1997, s. 106-154

Stanzel, Franz K.: *Teorie vyprávění*. Praha, Odeon 1988, s. 108-111,274-282

Chatman, Seymour: *Dohodnuté termíny*. UP Olomouc, 2000

Bordwell, David: *Narration in the Fiction Film*. University of Wisconsin Press, 1985, s. 1-61

Browne, Nick: *The Rhetoric of Filmic Narration*. UMI Research Press, 1982

Branigan Edward: *Point of View in the Cinema: A Theory of Narration and Subjectivity in Classical*

Film. New York, Mouton, 1984

Branigan, Edward: *Narrative Comprehension and Film*. London, Routledge, 1992

Mišíková, Katarína: *Mysel a příběh vo filmovej fikcii*. Disertační práce na katedře věd o umění FTF VŠMU, Bratislava 2006, rkp., s. 118-241

Metz, Christian: *L'nonciation impersonnelle, ou le site du film*. Meridianes Klincksieck, Paris 1991

Enonciation et cinéma. Communications no. 38, 1983

Jost, Francois, Gaudreault André: *Le Récit cinématographique*. Nathan, Paris 1990

14. Neoformalismus a stylistická analýza

D. Bordwell, K. Thompson, J. Staiger, B. Salt, N. Burch

tematické okruhy: zahrnutí kategorie tematiky pod formu - ruský formalismus a neoformalismus; rozlišení fabule a syžetu - neoformalismus a naratologie, neoformalismus a kognitivismus; specifická estetická normy - neoformalismus a filmová historie.

povinné texty:

Bordwell, David: *Film Art* (části „Signifikance of Film Form“ a „The Shot: Mise-en-scene“).

doporučená četba:

- Bordwell, David; Thompson, Kristin: *Film Art*. McGraw-Hill 1997.
Bordwell, David; Staiger, Janet; Thompson, Kristin: *The Classical Hollywood Cinema*.
Columbia
University Press 1985.
Bordwell, David: *Narration in the Fiction Film*. University of Wisconsin Press, 1987. Erlich,
Victor: *Russian Formalism. History – Doctrine*. Mouton 1955.
Mukařovský, Jan: *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*. In: *Studie z
estetiky*. Odeon 1966, s. 17-54.
Šklovskij, Viktor: *Teorie prózy*. Akropolis 2003.
Thompson, Kristin: *Neformalistická filmová analýza: jeden přístup, mnoho metod*. In:
Illuminace
1998, č. 1, s. 31
Tomaševskij, Boris: *Teorie literatury*. Lidové nakladatelství 1970.
Wolf, Werner: *Narrative and narrativity: a narratological reconceptualization and its
applicability to the visual arts*.

15. Kognitivismus

D. Bordwell, N. Carroll, G. Currie, M. Smith, E. Tan, C. Plantinga, T. Grodal ad.
tematické okruhy: kognitivní věda a její využití v rámci filmové vědy, pasivní vs aktivní
divák, film jako divácký konstrukt a jako stroj využívající ustrojení lidské mysli, percepce,
rozumění, emoce a identifikace

povinné texty:

- Plantinga, Carl: *Movie Pleasures and the Spectator's Experience: Toward a Cognitive
Approach*.
Torben Grodal: *Lidé, roboti, monstra, psychopati a klauni*

doporučená četba:

- Bordwell, David: *Narration in the fiction film*. University of Wisconsin Press, 1987.
Bordwell, David, Carroll, Noel (eds.): *Post-theory. Reconstructing Film Studies*. University of
Wisconsin Press, 1996.
Carroll, Noel: *Mystifying Movies: Fads and Fallacies in Contemporary Film Theory*. New
York: Columbia University Press, 1988.
Currie, Gregory: *Image and Mind: Philosophy, Film and Cognitive Science*. New York,
Cambridge
University Press 1995.
Grodal, Torben: *Moving Pictures: A New Theory of Film Genres, Feelings, and Cognition*.
Oxford
University Press, 1999.
Jullier, Laurent: *Cinéma et cognition*. L'Harmattan, 2001.
Smith, Murray: *Engaging Characters: Fiction, Emotion, and the Cinema*. Oxford University
Press,
1995.
Peterson, James: *Is a Cognitive Approach to the Avant-garde Perverse?*

16. Nová historie a archeologie médií

tematické okruhy: nové metody historiografie, „jiné“ kontinuity vývoje filmu, raný film jako
výzkumná plocha pro teorii a reflexi pozdního filmu, atd. Archeologie médií.

povinné texty:

Gunning, Tom: „Estetika úžasu a (ne)důvěřivý divák.“. In: Petr Szczepanik (ed.). *Nová filmová historie*. Praha 2004.

Siegfried Zielinski: Šťastný nálezi místo marného hledání. Metodické výpůjčky a odkazy k anarchoologii médií. In: Petr Szczepanik (ed.). *Nová filmová historie*. Praha 2004.

doporučená četba:

Gunning, Tom: *Making Sense of film*.

Szczepanik, Petr (ed.). *Nová filmová historie*

Zielinski, Siegfried : *Audiovisions: Cinema and television as entr'actes in history*. Amsterdam University Press 1999.

Zielinski, Siegfried : *Deep Time of the Media. Toward an Archaeology of Hearing and Seeing by Technical Means*. Cambridge/London: MIT Press, autumn 2005.

17. Studium recepcce

S. Kracauer, P. Sorlin, J.-P. Esquenazi, U. Eco, W. Iser, H. R. Jauss, J. Staigerová, M. Hansenová...

tématické kruhy: teorie interpretace a práce čtenáře, recepční estetika (kostnická škola) v literární vědě a její aplikace na film, teorie implikovaného čtenáře. Sociologie filmu, textuální vs. empirické studium historické recepcce a jeho ovlivnění ideologicko-kritickým způsobem čtení filmu a novou historií.

povinné texty:

Staiger, Janet: Mody recepcce. In: Petr Szczepanik (ed.): *Nová filmová historie*. Praha 2004

doporučená četba:

Čtenář jako výzva. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky. Brno 2003.

Eco, Umberto: *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*. Bloomington: Indiana University Press, 1979.

Esquenazi, Jean-Pierre: *Sociologie des publics*. 2003.

Hansen, Miriam: *Babel and Babylon. Spectatorship in American Silent Film*. Harvard University Press 1991.

Iser, Wolfgang: *The Implied Reader: patterns of Communication in Prose Fiction from Bunyan to*

Beckett. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1974.

Jauss, Hans Robert: *Toward an Aesthetics of Reception*. Minneapolis University of Minnesota Press, 1982.

Kracauer, Siegfried: *From Caligari to Hitler: A Psychological History of the German Film*. Princeton

University Press, 2004.

Odin, Roger; Esquenazi, Jean-Pierre (eds.): *Cinéma et réception*. Réseaux 2000.

Sorlin, Pierre: *Sociologie du cinéma*. Paris 1977.

Sorlin, Pierre: *European Cinemas, European Societies 1939-1990*. London 1991.

Staiger, Janet: *Interpreting Films: Studies in the Historical Reception of American Cinema*.

1992. Staiger, Janet: *Perverse Spectators. The Practices of Film Reception*. New York University Press,

New York and London, 2000.

Williams, Linda: *Viewing Positions. Ways of Seeing Film*. Rutgers University Press, New Jersey, 1994.

18. Kulturní studia

tematické okruhy: britská elitistická kritika jako kontrastní pozadí kulturních studií (Mathew

Arnold, F. R. Leavis); počátky kulturních studií (Raymond Williams), od ideologického textu k sémiotické demokracii (Stuart Hall, John Fiske), televizní mýdlové opery v hledáčku kulturních studií (Ien Angová, Tamara Liebesová, Elihu Katz)

povinné texty:

Fiske, John: *Television Culture*. Routledge, London, 1987.

Ang, Ien: *Watching Dallas*. Methuen, London, 1985.

doporučená četba:

Berger, A. A. (1995). *Cultural Criticism. A Primer of Key Concepts*. Thousand Oaks: Sage.

Fiske, J. (1987). *Television Culture*. London: Routledge.

Fiske, J., Hartley, J. (1978). *Reading Television*. London: Routledge.

Kellner, D. (ed.) (2000). *Media and Communication Studies*. Oxford: Blackwell.

Storey, J. (1998). *Introduction into Cultural Theory and Popular Culture*. London, New York: Prentice Hall.

Storey, J. (ed.) (1998). *Cultural Theory and Popular Culture*. London, New York: Prentice Hall.

Turner, G. (1990). *British Cultural Studies*. London: Unwin Hyman.

povinné texty:

Jarrett, Michael: Zvuková doktrína. Rozhovor s Walterem Murchem. *Illuminace* 15, 2003, č. 3, s.

81-96.

Altman, Rick: Material Heterogeneity of Recorded Sound. In: R. Altman (ed.): *Sound Theory, Sound Practice*. New York: Routledge 1992, s. 15-31.

19. Vizuální studia

Crary, Jonathan: *Modernizace vidění*.

Mitchel. W. J. T.: *Showing Seeing: A Critique of Visual Culture*.

doporučená literatura:

Filipová, L. – Rampley, M. (ed.): *Možnosti vizuálních studií*.

Elkins, James: *Ten Ways to Make Visual Studies More Difficult*

Elkins, James: *What Is Visual Studies?*

Mirzoeff, Nicholas: *Introduction of visual culture*.

Belting, Hans. *Konec dějin umění*. Praha: Mladá fronta 2000.

Crary, Jonathan. *Techniques of the Observer*. Cambridge: MIT Press 1992.

Francastel, Pierre. *Malířství a společnost*. Praha: Barrister & Principal 2003.

Kesner, Ladislav. *Muzeum umění v digitální době*. Vnímání obrazu a prožitek umění v soudobé společnosti. Praha: Argo 2000

Lovejoy, Margot. *Digital Currents. Art in the Electronic Age*. NY: Routledge 2004.

Dalle Vacche, Angela. *The Visual Turn. Classical Film Theory and Art History*. NY: Rutgers UP 2003.

Silverman, Kaja. *Threshold of the Visible World*. Routledge 1996.

Literatura k celému kurzu:

povinná literatura:

Casetti, Francesco: *Theories of Cinema, 1945-1995*. University of Texas Press 1999. (část týkající se látky přednášené v rámci tohoto semestru)

Aitken, Ian: *European Film Theory and Cinema: A Critical Introduction*. Indiana University Press

2002.

+ **jednotlivé eseje zadané k četbě na seminář ke každému tématu**

doporučená literatura:

Andrew, Dudley: *The Major Film Theories: An Introduction*. Oxford University Press 1976.

Aumont, Jacques – Marie, Michel: *Dictionnaire théorique et critique du cinéma*. Armand Colin 2005.

Braudy, Leo – Cohen, Marshall (eds.): *Film Theory and Criticism: Introductory Readings*. Oxford University Press 1998.

Elsaesser, Thomas – Hagener, Malte: *Film Theory: an Introduction through the Senses*. Routledge 2010.

Nicholls, Bill (ed.): *Movies and Methods*, Vol. I. University of California Press 1976.

Nicholls, Bill (ed.): *Movies and Methods*, Vol. II. University of California Press 1985.

Rosen, Philip (ed.): *Narrative, Apparatus, Ideology*. Columbia University Press 1986.

Silverman, Kaja: *The Subject of Semiotics*. Oxford University Press 1983.

Gledhill, Christine – Williams, Linda: *Reinventing Film Studies*. Edward Arnold 2000. Stam,

Robert: *Film Theory: An Introduction*. Blackwell Publishers 2000.